

Wanda Szata

AIDS I ZAKAŻENIE HIV W 1999 ROKU*

AIDS W 1999 R.

W Polsce zgłoszono 119 zachorowań na AIDS rozpoznanych w 1999 r. - podobnie jak w latach 1995-1998. Zapadalność wynosiła 0,3 na 100 000 mieszkańców; była analogiczna do zapadalności w 1998 r. i mediany za lata 1995-1997.

Blisko jedną trzecią (34) zachorowań rozpoznanych w 1999 r. zgłoszono z opóźnieniem - do października 2000 r.

U chorych, u których rozpoznano AIDS w 1999 r., określono następujące choroby wskaźnikowe: kandydozę przełyku - u 49 osób, nawracające zapalenie płuc - u 18, encefalopatię związaną z zakażeniem HIV - u 17, zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii* - u 16, zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV - u 15 oraz gruźlicę płuc - u 12 osób.

Ponadto rozpoznano:

- siedmiokrotnie - pozapłucną kryptokokozę;
- sześciokrotnie - postępującą wieloogniskową leukoencefalopatię;
- pięciokrotnie: zmiany rozsiane lub pozapłucne wywołane przez *Mycobacterium avium complex* lub *M. kansasii* oraz toksoplazmozę mózgu;
- czterokrotnie: gruźlicę pozapłucną oraz zakażenie oportunistyczne bliżej nieokreślone;
- trzykrotnie: zakażenia bakteryjne u dziecka oraz chłoniaka immunoblastycznego;
- dwukrotnie: kandydozę oskrzeli, tchawicy lub płuc, inne mykobakteriozy, mięsaka Kaposiego oraz chłoniaka pierwotnego mózgu;
- jednokrotnie: zapalenie siatkówki wywołane przez wirus cytomegalii, zmiany wywołane przez *Herpes simplex*, chłoniaka Burkitta oraz bliżej nieokreślonego chłoniaka.

Według relacji lekarzy zgłaszających zachorowania na AIDS, z ogólnej liczby 176 chorób wskaźnikowych, 119 (67,6%) rozpoznano metodami definitywnymi (rozstrzygającymi).

U chorych z rozpoznaniem AIDS w 1999 r. w 90 (75,6%) przypadkach podano liczbę komórek CD4. U 33 chorych była ona niższa od 50 na mikrolitr, u 32 wynosiła od 50 do 199, a u 25 była 200 i więcej.

Wśród chorych z AIDS rozpoznanych w 1999 r. przeważali narkomani (71 osób; 59,7% ogółu chorych) (tab. I); dwudziestu czterech chorych zakażyło się drogą kontaktów homo-/biseksualnych, czternastu - drogą ryzykownych kontaktów heteroseksual-

* dane uzupełniane do listopada 2000 r.

Tab e l a I. Liczba zachorowań* i zgonów** chorych na AIDS w Polsce w latach 1986-1999 wg drogi przenoszenia zakażenia

Tab l e I. Number of AIDS cases* and deaths** of AIDS sufferers in Poland in 1986-1999 by transmission group

Rok	Zachorowania						Zgony					
	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem
1986	1					1	1					1
1987	1		1			2	1		1			2
1988	2					2	2					2
1989	17	6	1			24	11	3				14
1990	13	5	3			21	8	1	3			12
1991	16	24	4	1	1	46	9	3			1	13
1992	12	19	2	2		35	13	11	4			28
1993	21	32	11	4	1	69	13	14	4	2	1	34
1994	29	49	12	5	4	99	24	17	6	3	4	54
1995	27	53	20	4	10	114	18	37	15	3	5	78
1996	25	54	15	5	10	109	18	35	10	3	8	74
1997	22	64	14	4	13	117	10	34	7	2	8	61
1998	20	62	29	2	6	119	10	29	9		3	51
1999	24	71	14	4	6	119	15	33	5	1	6	60
Razem	230	439	126	31	51	877	153	217	64	14	36	484

* wg roku rozpoznania; ** wg daty zgonu; H-/Bi - homo- i biseksualiści, N - zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających, He - zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, I - inni, Bd - brak danych

* by year of the diagnosis; ** by year of death

nych, a czworo dzieci - od matek zakażonych HIV; o sześciu chorych brak informacji o drodze zakażenia.

Zarejestrowano zachorowania 97 mężczyzn i 22 kobiet. Wiek chorych kształtował się następująco: pięć osób w wieku poniżej 20 lat (dzieci: miesięczne, trzymiesięczne, dwuletnie, w wieku 2 lata i pięć miesięcy oraz osiemnastolatek), 20-29 lat - 39 osób, 30-39 - 43 osoby, 40-49 - 22, 50-59 - 7 oraz 3 osoby w wieku od 61 do 63 lat.

W 1999 r. odnotowano zachorowania na AIDS w piętnastu województwach według nowego podziału administracyjnego kraju. W tych województwach ich liczba mieściła się w granicach od jednego - w woj. małopolskim do 25 (21,0% ogółu) w woj. śląskim i 27 (22,7% ogółu) w woj. dolnośląskim (tab. III). Zachorowań nie odnotowano w woj. podkarpackim.

W poszczególnych województwach, w których zarejestrowano AIDS, zapadalność wahała się od 0,03 (w woj. małopolskim) do 0,91 na 100 000 mieszkańców (w woj. dolnośląskim).

W 1999 r. zmarło ogółem 60 chorych na AIDS. Było to więcej niż w 1998 r. o 9 (17,7%) zgonów, jednak o 14 (18,9%) mniej niż wynosiła mediana za lata 1995-1997. W 1999 r. umieralność wynosiła 0,2 na 100 000 mieszkańców i była zbliżona do umieralności w poprzednich latach.

Tabela II. Zachorowania na AIDS w Polsce w latach 1986-1999.

Podział wg płci, wieku* i drogi przenoszenia zakażenia

Table II. AIDS in Poland in 1986-1999 by sex, age* and transmission group

Wiek (lata)	Płeć			Droga przenoszenia zakażenia					
	M	K	Ogółem	H-/Bi	N	He	I	Bd	Ogółem
< 20	16	6	22	1	3		18		22
20-29	176	71	247	26	177	28	7	9	247
30-39	310	50	360	88	212	42	2	16	360
40-49	155	20	175	69	47	36	3	20	175
50-59	48	8	56	34		18		4	56
> 60	16	1	17	12		2	1	2	17
Razem	721	156	877	230	439	126	31	51	877

* dokładny wiek (lata) w chwili rozpoznania AIDS; M - mężczyźni, K - kobiety, H-/Bi - homo- i biseksualiści, N - zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających, He - zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, I - inni, Bd - brak danych

* exact age (years) at AIDS diagnosis

Zgony chorych na AIDS odnotowano w 12 województwach wg nowego podziału administracyjnego kraju. Nie wystąpiły one w województwach: łódzkim, małopolskim, podkarpackim i zachodniopomorskim. W pozostałych województwach liczba zgonów wahała się od jednego (w woj. opolskim) do 17 (w woj. dolnośląskim). Najwyższą umieralność w tym roku - 0,6 zanotowano w woj. dolnośląskim, a dość wysoką - 0,4 na 100 000 mieszkańców - w woj. lubuskim i pomorskim.

AIDS W LATACH 1986-1999

Od rozpoczęcia rejestracji do 31 grudnia 1999 r. rozpoznano w Polsce i zgłoszono do Zakładu Epidemiologii PZH 877 zachorowań na AIDS. Należy zwrócić uwagę na opóźnienia w zgłaszaniu zachorowań np. dwa zachorowania rozpoznane w 1997 r. zgłoszono w styczniu i wrześniu 2000 r., a z zachorowań w 1998 r. jedno zgłoszono w grudniu 1999 r. i dwa w październiku 2000 r.

Zachorowania mieściły się w następujących kategoriach: zakażenia oportunistyczne - u 725 osób, mięsak Kaposiego - u 11, zakażenie oportunistyczne i mięsak Kaposiego - u 8, chłoniak - u 23, encefalopatia związana z zakażeniem HIV - u 49, zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV - u 59 osób oraz rak inwazyjny szyjki macicy - u 2 osób.

Wśród 877 chorych z AIDS rozpoznanych w latach 1986-1999 najczęściej było narkomanów, a znaczną grupę stanowili homo- i biseksualiści (odpowiednio: 50,1% i 26,2% ogółu); 14,4% chorych stanowili zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych. Wśród ogółu chorych przeważali mężczyźni (82,2%) (tab. II), osoby w wieku 30-39 lat (41,1%) oraz mieszkający w woj. mazowieckim (27,0%) (tab. III).

W latach 1986-1999 AIDS stwierdzono u 156 kobiet. Najwięcej z nich (94; 60,3% ogółu kobiet z AIDS) zakażyło się w związku ze stosowaniem środków odurzających, 45 - drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, ponadto było wśród nich: pięć

Tabela III. AIDS w Polsce w latach 1986-1999. Zachorowania, zapadalność, zgony i umieralność. Podział wg województw*
 Table III. AIDS in Poland in 1986-1999 by voivodeship. Number of AIDS cases, incidence rate**, number of deaths and death rate**

Województwo	Zachorowania***							Zgony***						
	mediana 1995-1997		1998		1999		1986-1999	mediana 1995-1997		1998		1999		1986-1999
	l.	zap.	l.	zap.	l.	zap.	l.	l.	um.	l.	um.	l.	um.	l.
Polska	114	0,3	119	0,3	119	0,3	877	74	0,2	51	0,1	60	0,2	484
1. Dolnośląskie	10	0,3	28	1,0	27	0,9	121	9	0,3	12	0,4	17	0,6	72
2. Kujawsko-pomorskie	10	0,5	7	0,3	15	0,7	72	8	0,4			2	0,1	35
3. Lubelskie	3	0,1	4	0,2	2	0,1	18	2	0,1	1	0,1	2	0,1	11
4. Lubuskie	5	0,4	9	0,8	4	0,4	36	1	0,1	4	0,3	4	0,4	16
5. Łódzkie	5	0,2	8	0,3	2	0,1	41	3	0,1	2	0,1			22
6. Małopolskie	1	0,0			1	0,0	5			1	0,0			2
7. Mazowieckie	30	0,6	11	0,2	8	0,2	237	23	0,4	8	0,2	6	0,1	143
8. Opolskie	1	0,1	3	0,3	4	0,4	19	1	0,1			1	0,1	7
9. Podkarpackie	0	0,0					6	0	0,0					4
10. Podlaskie	0	0,0	1	0,1	2	0,2	7			1	0,1	2	0,2	4
11. Pomorskie	16	0,9	15	0,8	14	0,6	95	7	0,4	8	0,4	8	0,4	52
12. Śląskie	16	0,3	19	0,3	25	0,5	121	7	0,1	6	0,1	10	0,2	59
13. Świętokrzyskie	0	0,0	2	0,2	3	0,2	9	0	0,0	1	0,1	2	0,2	7
14. Warmińsko-mazurskie	2	0,2	3	0,2	2	0,1	15	0	0,0	1	0,1	2	0,1	7
15. Wielkopolskie	6	0,2	5	0,1	4	0,1	30	4	0,1	3	0,1	4	0,1	22
16. Zachodniopomorskie	9	0,6	4	0,3	6	0,4	45	5	0,3	3	0,2			21

* rejestrowanie wg miejsca zamieszkania; ** rate per 100 000 population; *** za lata 1986-1998 jako liczbę zachorowań, zgonów i liczbę ludności przyjęto liczby z byłych województw, które w 1999 r. weszły w skład województw nowego podziału administracyjnego kraju; ludność za 1999 r. - stan w dniu 30.06.1999 r. - dane GUS; l. - liczba, zap. - zapadalność na 100 000 mieszkańców; um. - umieralność na 100 000 mieszkańców; 0 - wystąpiły zachorowania lub zgony

dziewczynek z matek zakażonych HIV, dwie biorczynie krwi, jedna kobieta trudniąca się prostytutką, jedna kobieta biseksualna i osiem bez informacji o drodze zakażenia.

W latach 1986-1999 odnotowano AIDS u osób mieszkających we wszystkich województwach (tab. III). Najwięcej zachorowań zarejestrowano w woj. mazowieckim - 237, a ponadto m. in.: po 121 w woj. dolnośląskim i śląskim, 95 w pomorskim i 72 w kujawsko-pomorskim. Po kilka zachorowań wystąpiło w województwach: małopolskim, podkarpackim, podlaskim i świętokrzyskim.

W latach 1986-1999 zgłoszono ogółem ze wszystkich województw nowego podziału administracyjnego kraju 484 zgony chorych na AIDS. Liczba zmarłych w poszczególnych województwach wahała się od dwóch (w woj. małopolskim) do 143 (w woj. mazowieckim); 72 zgony zarejestrowano w woj. dolnośląskim, 59 - w śląskim i 52 - w pomorskim. Wśród zmarłych największy odsetek stanowili narkomani, a następnie homo- i biseksualiści (odpowiednio: 44,8% i 31,6%).

W latach 1986-1999 w blisko 43% ogółu zachorowań na AIDS stwierdzono odstęp powyżej 3 lat między wykryciem zakażenia HIV a rozpoznaniem AIDS (tab. IV). W poszczególnych latach odsetek ten wzrastał - do najwyższego (55,1%) w 1996 r. W kolejnych dwu latach wynosił niespełna 50% i 44%, a w 1999 r. przekroczył 50%.

Tabela IV. AIDS w latach 1986-1999. Podział wg roku rozpoznania AIDS oraz czasu między stwierdzeniem zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

Table IV. AIDS cases in 1986-1999 by year of diagnosis and interval between diagnosis of HIV infection and AIDS

Rok rozpoznania AIDS	Czas między stwierdzeniem zakażenia HIV i zachorowania na AIDS				
	rozpoznanie równoczesne	poniżej 1 roku	rok do 3 lat	powyżej 3 lat	ogółem
1986-1988	5	-	-	-	5
1989	13	4	5	2	24
1990	8	9	3	1	21
1991	5	20	19	2	46
1992	5	11	10	9	35
1993	14	15	13	27	69
1994	18	10	26	45	99
1995	24	18	14	58	114
1996	25	15	9	60	109
1997	23	15	21	58	117
1998	31	12	24	52	119
1999	27	9	23	60	119
Razem	198	138	167	374	877

U większości (78,5%) spośród 484 chorych na AIDS, którzy zmarli w latach 1986-1999, rozpoznano ten zespół w chwili zgonu lub przeżyli oni - od rozpoznania AIDS do zgonu - okres krótszy niż 1 rok. Pozostałe osoby (104) żyły po rozpoznaniu AIDS rok lub dłużej. Większość z nich (67 osób) zmarła w ciągu 2 lat od postawienia rozpoznania.

ZAKAŻENIA HIV W 1999 R.

Od 1 stycznia do 31 grudnia 1999 r. u obywateli polskich wykonano ogółem 1 076 868 badań przesiewowych w kierunku przeciwciał anti-HIV (tab. V). W porównaniu z rokiem 1998 badaniu poddało się mniej osób z każdej z grup o ryzykownych zachowaniach.

W 1999 r. do Zakładu Epidemiologii PZH zgłoszono nowo wykryte zakażenie HIV 527 obywateli polskich - o 110 (17,5%) mniej niż w roku 1998. Wśród nich nadal przeważali zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających (265 osób; 50,3% ogółu zakażonych). Stanowiło to odsetek niższy niż w roku 1998. Równocześnie utrzymywał się wysoki odsetek (32,6% ogółu) nowo wykrytych zakażonych HIV bez informacji o drodze zakażenia.

Ponadto wiadomo m.in., że co najmniej 19 osób uległo zakażeniu drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych.

W 1999 r. liczba nowo wykrytych zakażeń na 100 wykonanych badań w kierunku przeciwciał anti-HIV, przeprowadzonych wśród homo- i biseksualistów wynosiła 10,4 - najwięcej jak dotychczas - oraz wśród stosujących środki odurzające we wstrzyknięciach - 6,9 (tab. V).

Tabela V. Nowo wykryte zakażenia HIV w 1999 r.

Table V. Newly discovered HIV infections in 1999

Grupa badanych	Liczba badań ogółem ^a	W tym serologicznie dodatnich ³	
		liczba osób	częstość ⁵
Homo- i biseksualiści	396	41	10,4
Stosujący środki odurzające	3848	265	6,9
Osoby trudniące się prostytutką	440	2	0,5
Biorcy krwi, nasienia, tkanek i narządów	16 282		
Chorzy na hemofilię	86		
Osoby z ww. grup - razem	21 052	308	1,5
Dawcy krwi	961 959	26 ^c	0,003
Inni/brak danych	93 857	194 ^c	x
Obywatele polscy ogółem	1 076 868	527	0,05
Obcokrajowcy	383	10	2,6

^a - bez MSW i PKP;

^b - liczba osób serologicznie dodatnich na 100 wykonanych badań;

^c - jeden kandydat na krwiodawcę zakaził się drogą ryzykownych zachowań heteroseksualnych, o pozostałych brak danych o drodze zakażenia

W 1999 r. wśród nowo wykrytych zakażonych osób nadal większość stanowili mężczyźni - 75,0% , w proporcji ponad 3 mężczyzn na 1 kobietę (395 mężczyzn, 123 kobiety, 9 osób bez informacji o płci).

Kobiety, u których w 1999 r. rozpoznano zakażenie HIV, w większości przypadków uległy zakażeniu w związku ze stosowaniem środków odurzających (60; 48,8% ogółu zakażonych kobiet). Był to wprawdzie odsetek znacznie niższy niż w 1998 r., lecz trudno

Tabela VI. Nowo wykryte zakażenia HIV obywateli polskich w 1999 r., podział wg województw i grup zakażonych
 Table VI. Newly discovered HIV infections of Polish citizens, by voivodeship and transmission group - 1999

Województwo	Grupa zakażonych							Razem		
	H-/Bi	N	D	P	He	Dz	Bd	liczba	%	liczba na 100 tys. mieszkańców ²⁾
POLSKA	41	265	26 ³⁾	2	19 ³⁾	3	172	527	100,0	1,4
1. Dolnośląskie	1	48	4	-	1	-	18	72	13,7	2,4
2. Kujawsko-pomorskie	1	6		-	2	-	3	13	2,5	0,6
3. Lubelskie	2	7		-	-	-	10	20	3,8	0,9
4. Lubuskie	2	5		-	1	-	2	11	2,1	1,1
5. Łódzkie	2	25		-	5	-	5	38	7,2	1,4
6. Małopolskie	2	8		-	-	-	2	13	2,5	0,4
7. Mazowieckie	9	24	3	-	-	1	25	62	11,8	1,2
8. Opolskie	1	4	-	-	1	1	5	12	2,3	1,1
9. Podkarpackie	-	8	-	1	-	-	3	12	2,3	0,6
10. Podlaskie	-	13	4	-	-	-	2	19	3,6	1,6
11. Pomorskie	4	11	1	-	1	-	11	28	5,3	1,3
12. Śląskie	6	29	5 ³⁾	-	5 ³⁾	1	21	66	12,5	1,4
13. Świętokrzyskie	-	-	1	-	-	-	1	2	0,4	0,2
14. Warmińsko-mazurskie	1	17	-	-	-	-	6	24	4,5	1,6
15. Wielkopolskie	-	3	2	-	-	-	8	13	2,5	0,4
16. Zachodniopomorskie	2	11	1	1	1	-	7	23	4,4	1,3
Brak danych	8	46	-	-	2	-	43	99	18,8	x

¹⁾ rejestrowanie wg miejsca zamieszkania; H-/Bi - homo- i biseksualiści; N - zakażeni w związku ze stosowaniem środków odurzających; D - kandydaci na krwiodawców; P - osoby trudniące się prostytucją; He - zakażeni drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych; Dz - dzieci; Bd - brak danych;

²⁾ ludność - stan w dniu 30.06.1999 r. - dane GUS;

³⁾ jeden kandydat na krwiodawcę zakażył się drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, o pozostałych brak danych o drodze zakażenia

tu wykluczyć wpływ niekompletnej informacji o drodze zakażenia. Ponadto wśród kobiet było 8 zakażonych drogą ryzykownych kontaktów heteroseksualnych, dwie trudniące się prostytutką i 53 bez informacji o drodze zakażenia (43,1% kobiet z zakażeniem wykrytym w 1999 r.).

W 1999 r. wśród zakażonych nadal przeważały osoby młode, w wieku od 20 do 29 lat (251 osób; 47,6% ogółu zakażonych). W pozostałych grupach wieku było: poniżej 20 lat - 50 osób (dwoje dzieci pięcioletnich, jedno sześciolatek i 16-19 -latki), w wieku 30-39 lat - 137, od 40 do 49 lat - 51, od 50 do 59 lat - 10 i ponad 60 lat - 6 osób; brak informacji o wieku 22 osób. Kobiety były młodsze od mężczyzn: w wieku poniżej 30 lat było 71,5% kobiet i 52,9% mężczyzn.

W 1999 r. zgłoszono podejrzenie zakażenia HIV u sześciorga dzieci - po wykryciu przeciwciał anti-HIV w wieku poniżej 18 miesięcy.

Serologicznie dodatnie osoby, u których wykryto zakażenie HIV w 1999 r. miały miejsce zamieszkania na terenie każdego z województw (tab. VI). Najwięcej nowo wykrytych zakażeń odnotowano w woj. dolnośląskim (72), a następnie w woj. śląskim (66) i mazowieckim (62). U 99 osób (18,8%) brak informacji o miejscu zamieszkania.

Liczba nowo wykrytych zakażeń na 100 000 mieszkańców Polski (1,4) była nieznacznie niższa niż w roku 1998 (1,7). W poszczególnych województwach wahała się od 0,2 (w woj. świętokrzyskim) do 2,4 (w woj. dolnośląskim), a w pięciu województwach (dolnośląskim, łódzkim, podlaskim, śląskim i warmińsko-mazurskim) odpowiadała przeciętnej ogólnopolskiej lub była wyższa.

PODSUMOWANIE

Po okresie stopniowego wzrostu liczby zachorowań na AIDS - do 99 w 1994 r., w latach 1995-1999 sytuacja była względnie stabilna (rocznie notowano od 109 do 119 zachorowań).

Największą - jak dotychczas - liczbę nowo wykrytych zakażeń HIV odnotowano w 1990 r. (809). W następnych latach wahała się ona w granicach od 384 (w 1993 r.) do 627* (w 1998 r.). Nadal wśród chorych na AIDS i zakażonych HIV przeważały liczebnie osoby stosujące środki odurzające jednak rosło znaczenie ryzykownych zachowań heteroseksualnych. Zwraca uwagę wzrost odsetka nowo wykrytych zakażeń HIV, zgłaszanych bez informacji o drodze zakażenia.

W najbliższej przyszłości na jakość gromadzonych danych epidemiologicznych może wpływać m. in.: dostępność badań w kierunku HIV, kompletność danych oraz częstość rozpoznawania chorób wskazujących na AIDS metodami definitywnymi (rozstrzygającymi).

W Szata

AIDS AND HIV INFECTION IN POLAND IN 1999

SUMMARY

After gradual increasing in the number of annually diagnosed AIDS cases in the last years these numbers remained relatively stable (nearly 120).

* W marcu 2000 r. odwołano jedno zakażenie HIV 29-letniego narkomana, zgłoszone w sierpniu 1998 r.

The biggest number of newly discovered HIV infections (809) was reported in 1990. Next years these numbers ranged from 384 in 1993 to 637 in 1998. Majority of AIDS cases and HIV - infected persons in Poland were drug users, respectively 50% and 60%.

Between 1985 and 1999 some important changes have been observed in Polish data collection system concerning for example: anonymity of reported HIV infections, data completeness and reporting of AIDS indicator diseases.

Quality of collected epidemiological data will depend - among others things - on: easy access to HIV testing, data completeness and diagnosis of AIDS indicator diseases by definitive methods.

Adres autorki:

Wanda Szata

Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa